

LUKÁCS GYÖRGY MOSZKVÁBAN

1885. április 13-án született Lukács György. Átfogó és ma is élő, a marxizmus—leninizmus továbbfejlődésére ösztönző munkásságának egyes aspektusait mutatják be a következő tanulmányok.

* * *

Lukács György műveinek és gondolatainak terjedése rendkívül sokirányú. Az a kétségtelenül nagy hatás, melyet Lukács György világszerte gyakorol, természetesen veti fel életműve értelmezésének kérdését. Mint ismeretes, polgári oldalról kísérletek történnek arra, hogy Lukács egyik vagy másik gondolatát kiragadva életművéből egy, a kapitalizmus számára integrálható gondolatrendszert próbáljanak teremteni. Az ideológiai téren folyó osztályharc egyik megnyilatkozását látjuk ebben a jelenségben. Ezt bizonyítja az is, hogy a nyugati kommunista pártok kiváló teoretikusai megújulóan kötelességüknek tartják, hogy a valóságos Lukácsot állítsák szembe a polgári ideológia által meghamisított Lukács-képpel. Ez a törekvés nyilatkozik meg az olasz marxista filozófus, Pasquale Salvucci alább közölt írásában is.

Mindenekelőtt kitűnik írásából az, hogy a valósághoz híven mutatja be Lukácsnak a kommunista világmozgalom iránti elkötelezettségét, s így az életpályának leglényegesebb gondolati és politikai problematikáját, valamint Lukács belső fejlődését állítja szembe a szubjektivistikusan kiragadott mozzanatokból, úgynevezett „alakváltozásokból” formált polgári Lukács-képpel.

Másfelől ez a cikk is bizonyítja azt, hogy Lukács életművén belül a Szovjetunióban, a szovjet elvtársakkal együtt folytatott munka segítségével olyan marxista filozófiai bázis jött létre, mely nemcsak a későbbi munkássága szempontjából döntő jelentőségű, hanem ösztönzést ad a mai problémák marxista megközelítésére is. A nyugati marxista teoretikusok tehát mint élő és sokoldalúan továbbfejlesztendő, munkájukat motiváló gondolatokat kezelik a lukácsi életművet, összefüggésben a napjainkban folyó ideológiai harccal, a proletariátus ideológiailag megfogalmazott és megfogalmazandó érdekeivel. A

magyar olvasó számára különösen érdekes az, hogy Lukácsnak a sok tekintetben magyar talajból sarjadt filozófiája miképpen kapcsolódik be ma is elevenen az imperializmus által elnyomott munkásosztály és a kommunista pártok harcába.

LUKÁCS GYÖRGY MOSZKVAI ÍRÁSAI

SZIKLAI LÁSZLÓ

A művészet, a tárgyi és a szellemi kultúra egyes ismeretlen vagy elveszettnek hitt kincsei hirtelen szeszélyvel bukkannak fel a föld kérgéből, barlangok üregéből, tengerek mélyéről; mások váratlanul hagyják el bőrönd-börtönüket, asztalfiók-koporsójukat, dosszié-fogságukat. Távoli és közeli múltunk gyakran küldi hozzánk mintegy palackpostába zárt üzenetét. Jelenünket teszi teljesebbé. Örökölni: kötelesség és felelősség. És valójában csak a marxista történetiség, a kommunista pártosság biztosíthatja, hogy meglelt hagyatékunkat ne vonja be a feledés kérge, ne nyelje el a múzeumi raktárak mélye, ne verje vasha a hamisítás bilincse, s ne csatolhassák — miként azt már korábban megtették — buzgó ítések egy újabb per vádiratához. Teljes mértékben vonatkozik ez a marxizmus — leninizmus kiemelkedő képviselőinek, közöttük Lukács Györgynek az örökségére, mely éppúgy nem tehető ki a rágcsőlék bírálatainak, mint ahogy állaga nem óvható meg beton-injekciókkal. E hagyaték egyetlen lehetséges védelme: alkotó, kritikai elsajátítása.

Az utódok természetesen mindig fölényben vannak. Készen kapják elődeik hibáit. De megszenvedett igazságait is, fölényük ezért messzemenően relatív. Jogos örökösök csak azok lehetnek, akik jussukat nem szatócsmérték szerint szabják fel passzívumra és aktívumra, akik képesek még az útvesztésekből is tanulni (észrevenni, hogy a továbblépésnek hol szabott határt a világtörténelem és merre húzódtak az egyén korlátai), akik emlékezetükbe vették Lenin szavait Rosa Luxemburg tévedéseiről, s tudják, hogy a tévedések szintje sem mindig, mindenkinél egyforma.

Világszerte intenzíven folyik a hatalmas lukácsi örökség rendszeres kiadása, számbavétele, melynek során már eddig is számos ismeretlen vagy rejtett részlete vált közkinccsé, s amely még sok felfedezést ígér a jövőben. A legújabb publikációk közül jelentős eseménynek számít, hogy 1974-ben Párizsban válogatás jelent meg Lukács moszkvai írásaiból Claude Prévost szerkesztésében és bevezető tanulmányával.¹ Ez a gyűjtemény elsősorban azért figyelemre méltó, mert néhány fontos, eddig magyarul sem publikált, kiadatlan írást is tartalmaz,²

¹ Georges Lukács: *Écrits de Moscou*. Traduction et introduction de Claude Prévost. Editions Sociales. Paris, 1974.

² A kötet az alábbi Lukács-tól származó írásokat tartalmazza (zárójelben közöljük az egyes művek bibliográfiai adatait): I. *Rapport sur le roman*. (*Problème théorique romanesque*. Doklad G. Lukácsa v szekcii Lityeraturi Insztituta Filozofii Kommunisticeszkoj Akademii. Avtoreferat. In: *Lityeraturnij Krityik*. 1935. 2. 214—220. — Német nyelvű kézirat: *Referat über den „Roman“*. MTA Filozófiai Intézet Lukács Archívum és Könyvtár, a továbbiakban LAK. 21. dob. 153. dossz.) II. *Le roman* (*Roman, kak burzsuznaja epopeja*. In: *Lityeraturnaja Enciklopedija*, tom IX. Moszkva, 1935. 795—831. — Német nyelvű kézirat: *Der Roman*. LAK. 21. dob. 153. dossz.) III. *Confusions sur la victoire du réalisme*. („Pobeda realizma” v osvvescsenyii progresszisztoz. In: *Lityeraturnaja*